

**Міністерство культури України
Харківська державна академія культури**

Кафедра соціальної педагогіки

Васильєва М.П.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І МАТЕРІАЛИ
З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Навчально-методичний посібник
для магістрів факультету Соціальні комунікації
напряму підготовки 23 Соціальна робота
спеціальність 231 Соціальна робота

Харків-2016

УДК
ББК

Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою
Харківської державної академії культури (протокол № від 2016 р.).

Рецензенти:

Рассказова О.І. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри
соціальної педагогіки Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»

Рижанова А.О. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
соціальної педагогіки Харківської державної академії
культури

Програма затверджена на засіданні кафедри **соціальної педагогіки Харківської
державної академії культури**

Протокол № від “ ” 2016 р.

Завідувач кафедри соціальної педагогіки
_____ (Рижанова А.О.)

Схвалено радою факультету **соціальних комунікацій Харківської державної академії**

Протокол № 11 від. “24 ” травня 2016 р.

“ ” _____ 20__ р. Голова _____ (Філіпова Л.Я)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Васильєва М.П. – Х. : ХДАК, 2016. – 37 с.

©Харківська державна академія культури, 2016.

©Васильєва М.П., 2016.

Загальні засади

Практика є обов'язковою формою підготовки майбутнього фахівця до виконання професійних функцій. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів, що носить неперервний характер, починається на молодших курсах і тривати впродовж усього навчання, послідовно ускладнюючись і наповнюючись новим змістом.

Практика є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми підготовки фахівця для здобуття кваліфікаційного рівня і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь на основі сформованої системи теоретичних знань.

Педагогічна практика є важливим завершальним складником підготовки майбутнього фахівця з соціальної педагогіки/ соціальної роботи, зокрема магістранта, що готується до виконання функцій викладача соціально-педагогічних /соціальна робота дисциплін у вищих навчальних закладах. Специфічність такого виду практики полягає й її науковому характері щодо забезпечення формування вміння магістра – майбутнього науково-педагогічного працівника організувати навчальний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості, її підготовку до розв'язання завдань життєтворчості, вміння працювати в умовах вибору педагогічної позиції, технології, підручників, змісту, форм навчання тощо у вищому навчальному закладі.

Практика організується і проводиться відповідно до навчального плану підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» у терміни, передбачені графіком організації навчального процесу у вищому навчальному закладі і триває чотири тижні, на кожному з яких студентами виконуються різні види діяльності.

Педагогічна практика магістрів є продовженням професійної підготовки і видів практик, передбачених для підготовки майбутнього соціального працівника за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», проте має свої специфічні завдання.

Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача вищого навчального закладу та спеціаліста з даного фаху. Розробка програми, навчально-методичне керівництво за її виконання студентами забезпечується викладачами випускової кафедри соціальної педагогіки, що мають вчені звання та досвід роботи у вищому навчальному закладі.

Теоретичним підґрунтям педагогічної практики є попереднє опанування студентами теоретичним і практичним матеріалом під час вивчення дисциплін «Педагогіка вищої школи», «Психологія управління», «Методика викладання спецдисциплін», передбачених навчальним планом підготовки магістрів з соціальної педагогіки. Здобуті теоретичні знання і вміння студенти мають поглибити, закріпити, відпрацювати у практичній викладацькій діяльності під час педагогічної практики.

Мета та завдання педагогічної практики

Метою проходження науково-педагогічної практики магістрів є закріплення на практиці здобутих теоретичних знань щодо забезпечення освітнього процесу у вищому навчальному закладі, а також вироблення й відпрацювання комплексу професійних умінь науково-педагогічної діяльності викладача соціально-педагогічних дисциплін вищого навчального закладу.

Завданнями практики є:

- набуття студентами професійного досвіду з виконання функціональних обов'язків викладача соціально-педагогічних дисциплін ВНЗ;
- вироблення й удосконалення умінь самостійного проектування й здійснення процесу викладацької діяльності;
- формування мотивації до поглибленого вивчення теоретичних та методичних засад соціальної педагогіки під час виконання експериментальної частини дослідження, а також розвиток стійкого інтересу до дослідно-експериментальної роботи в межах власної професійної діяльності;
- удосконалення і збагачення досвіду використання творчого підходу до самостійної професійної діяльності;
- закріплення, поглиблення та удосконалення вмінь та навичок з проведення організаційно-методичної, навчально-методичної, навчальної, науково-дослідницької та виховної роботи зі студентами ВНЗ.

У результаті виконання плану науково-педагогічної практики студент повинен

знати: зміст діяльності викладача соціально-педагогічних дисциплін у вищому навчальному закладі у різних напрямках; зміст, завдання, вимоги до організаційно-методичної, навчально-методичної, навчальної, науково-дослідницької та виховної роботи під час науково-педагогічної практики; права і функціональні обов'язки викладача вищого навчального закладу; документацію, що регламентує процес професійної підготовки у ВНЗ, і документацію, що супроводжує діяльність викладача у ВНЗ; особливості організації науково-педагогічної діяльності; особливостей підготовки та проведення основних форм організації навчально-виховного процесу у підготовці майбутніх соціальних педагогів;

уміти: визначати зміст освіти у вищому навчальному закладі, місце кожної навчальної дисципліни в ньому; орієнтуватися в системі навчальних планів та програм зі спеціальності «Соціальна педагогіка»; визначати особливості навчальної, виховної, самостійної, науково-дослідної діяльності студентів у ВНЗ; конструювати навчально-виховний процес взаємодії зі студентами у ВНЗ на підставі усвідомлення вимог, що висуваються до науково-педагогічних працівників; обирати ефективні методи організації навчально-виховного процесу у ВНЗ; використовувати різні методи у викладанні соціально-педагогічних дисциплін; здійснювати підготовку та проведення основних організаційних форм професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів; добирати і застосовувати методичний матеріал відповідно до навчальної

дисципліни, теми, організаційної форми навчально-виховного процесу тощо; добирати й доцільно застосовувати форми самостійної роботи майбутніх фахівців; визначати фактори успішності навчального процесу та відповідно до цього коригувати свою діяльність.

Терміни і види діяльності під час педагогічної практики

Практика триває 4 тижні, на кожному з яких студент виконує різну за напрямом роботу.

1 тиждень - Організаційно-методична робота (участь у роботі настановної конференції, ознайомлення з базою практики, складання індивідуального плану роботи, вивчення документації, що регламентує діяльність кафедри; вивчення документації, що регламентує процес професійної підготовки майбутнього фахівця за спеціальністю «Соціальна педагогіка»);

1-2 тиждень - Навчально-методична робота (робота з методичними матеріалами з соціально-педагогічних дисциплін, навчальна робота – відвідування занять викладачів кафедри, підготовка матеріалів до лекційних і семінарських занять);

3-4 тиждень – Навчальна робота (відвідування лекційних і практичних занять, підготовлених і проведених магістрами, аналіз і обговорення здобутків і утруднень, що виникли під час проведення. Самостійне проведення 4 занять з соціально-педагогічних дисциплін, з яких 1 залікова лекція, 1 залікове семінарсько-практичне заняття);

1-4 тиждень - Виховна робота (Підготовка і проведення 2 виховних заходів зі студентами молодших курсів, складання психологічної характеристики групи)

1-4 тиждень - Науково-дослідна робота (Підготовка студентів 1 курсу до наукового дебюту, ознайомлення їх з темами власних досліджень. Проведення експериментальної частини наукового дослідження. Підготовка тез доповідей з наукового дослідження)

Програма педагогічної практики у вищих навчальних закладах

Модуль 1. Організаційно-методична робота

Тема 1. Участь у роботі настановної конференції

Ознайомлення з метою, завданнями, програмою практики; ознайомлення з правами і обов'язками практиканта; призначення керівника-методиста; визначення терміну і організації практики; узгодження графіка консультацій; складання індивідуальних завдань; призначення відповідальних студентів за різні напрями роботи.

Тема 2. Ознайомлення з базою практики. Складання індивідуального плану роботи

Проведення бесід керівниками-методистами зі студентами-практикантами; ознайомлення з матеріально-технічною базою кафедри соціальної педагогіки, навчальних аудиторій; разом з керівником практики на робочому місці намітити порядок та строки виконання завдань практики; узгодження плану разом з груповим керівником і визначення теми та форми виступу на заключній конференції.

Тема 3. Вивчення документації, що регламентує діяльність кафедри

Ознайомлення з діловою документацією кафедри: аналіз плану роботи кафедри за різними напрямами; протоколів засідань кафедри; актуальних проблем, що обговорюються на засіданнях кафедри; звітами тощо. Ознайомлення з індивідуальними планами викладачів, правилами ведення табелів виконання навантаження. Вивчення посадових обов'язків викладачів кафедри.

Тема 4. Вивчення документації, що регламентує процес професійної підготовки майбутнього фахівця за спеціальністю «Соціальна педагогіка»

Ознайомлення й аналіз навчальної документації з підготовки майбутніх соціальних педагогів за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «магістр»: навчальними планами підготовки фахівців, графіками організації навчального процесу, програмами навчальних дисциплін, навчально-методичними комплексами професійно-орієнтованих дисциплін.

Модуль 2. Навчально-методична робота

Тема 5. Робота з методичними матеріалами з соціально-педагогічних дисциплін

Відвідування занять викладачів кафедри з соціально-педагогічних дисциплін з метою спостереження за методикою організації і проведення різних форм занять. Аналіз використання форм, методів, засобів, методичного матеріалу під час навчальних занять. Розробка методичних матеріалів до тем з соціально-педагогічних дисциплін відповідно до теми науково-дослідної

роботи. Розробка конспектів лекційних та практичних занять з соціально-педагогічних дисциплін, добір дидактичного матеріалу відповідно до змісту.

Тема 6. Навчальна робота

Відвідування лекційних і практичних занять, підготовлених і проведених магістрами, аналіз і обговорення здобутків і утруднень, що виникли під час проведення. Самостійне проведення 4 занять з соціально-педагогічних дисциплін, з яких 1 залікова лекція, 1 залікове семінарсько-практичне заняття.

Модуль 3. Науково-дослідна робота

Тема 7. Робота з організації наукової діяльності студентів молодших курсів

Ознайомлення студентів 1 курсу з напрямками соціально-педагогічних досліджень. Підготовка і проведення наукового дебюту першокурсників. Робота зі студентами молодших курсів на засіданнях наукових гуртків кафедри.

Тема 8. Навчально-дослідницька діяльність

Проведення експериментальної частини наукового дослідження. Підготовка тез доповідей з наукового дослідження.

Модуль 4. Виховна робота

Тема 9. Розробка та проведення виховних заходів зі студентами, спрямована на вирішення виявлених проблем

Психолого-педагогічна характеристика студентської групи. Підготовка і проведення 2 виховних заходів зі студентами молодших курсів. Тренінги, корекційні та розвивальні заняття використовують для здійснення спрямованого психологічного впливу на особистість та колектив в цілому, що дозволяє виявити і змінити поведінкові стереотипи, деструктивні форми поведінки та отримати позитивні результати у формуванні особистості. Розробка та проведення соціально-психологічного тренінгу з метою підвищення соціальної адаптованості та комунікативної компетентності студентів.

Тема 10. Участь у роботі підсумкової конференції

Виступи з презентаціями роботи студентів під час практики. Виступи з доповідями найкращих студентів-практикантів. Обговорення результатів практики.

Перелік звітної документації

1. Характеристика магістранта, підписана керівником бази практики.
2. Звіт про практику.
3. Щоденник практики
4. Індивідуальний план роботи магістранта
5. Конспекти залікових лекційних і семінарських занять, підготовлених і проведених студентом
6. Протоколи обговорення залікових занять
7. Аналіз 2-х відвіданих занять викладачів кафедри
8. Аналіз 2-х відвіданих занять магістрантів
9. Звіт з виховної роботи зі студентами молодших курсів
10. Методичні розробки 2-х виховних заходів зі студентською групою
11. Психолого-педагогічна характеристика студентської групи
12. Підсумки практики

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: оцінка за практику.

5. Засоби діагностики успішності навчання: оцінка з бази практики - характеристика студента-практиканта; оцінювання проведення залікових заходів; оцінка за захист практики; оцінка за оформлення залікових завдань; виступ на підсумковій конференції з педагогічної практики.

**Звіт педагогічної практики
у вищих навчальних закладах**

Я,, магістр спеціальності «Соціальна робота» проходила педагогічну практику зпо у ХНПУ імені Г.С.Сковороди на кафедрі соціальної педагогіки.

Під час проходження практики я ознайомила з

Відвідувала та аналізувала заняття викладачів кафедри () та магістрів () із соціально-педагогічних дисциплін: Розробляла методичні матеріали до окремих занять з дисципліни «.....».

Провела ... лекції (теми:) тасемінарських занять (теми:) із соціально-педагогічних дисциплін «.....» для студентів такурсів.

Під час практики організувала науково-дослідницьку діяльність студентів (), брала участь в організації та проведенні зі студентами спеціальності «Соціальна педагогіка» на факультеті психології та соціології.

Завдяки проходженню науково-педагогічної практики я оволоділа новими вміннями та навичками, що складають досвід діяльності викладача соціально-педагогічних дисциплін (.....).

Також закріпила та поширила знання та уміння з фахових предметів, вдосконалила свою теоретичну підготовку, оволоділа системою спеціальних умінь і навичок викладання теоретичних дисциплін.

Зразок оформлення щоденника практики

Міністерство освіти і науки України

Харківська державна академія культури

Кафедра соціальної педагогіки

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(прізвище, ім'я, по-батькові)

студентки (та) _____ курсу _____ групи
спеціальності «Соціальна робота» факультету Соціальних комунікацій

Термін практики: з “ ” _____ р. до “ ” _____ р.

Місце проходження практики:

Харків, 20 ____ р.

№ з/п	Зміст роботи	Строки виконання	Відмітка про виконання
Організаційно-методична робота			
Навчально-методична робота			
Навчальна робота			
Науково-дослідницька робота			
Виховна робота			

ПРОТОКОЛ

(зразок)

обговорення залікового лекційного (семінарського, практичного) заняття,
виховного заходу, проведеного практикантом

Присутні: (студенти-практиканти, викладач, методисти).

Слухали: (про результати проведення студентом-практикантом /ПІБ/ залікової
лекції /семінару, практичного заняття, виховного заходу / на тему:
для студентів курсу, _ групи, факультету).

Виступили: (студент-практикант з самоаналізом, присутні студенти-
практиканти, викладач, методисти).

Ухвалили: (загальний висновок про результати проведення заняття, оцінка).

Протокол обговорення підписують методисти

Схема аналізу заняття викладача кафедри соціальної педагогіки

1. Дата проведення заняття, курс, група студентів _____
2. Навчальна дисципліна _____
3. Форма проведення заняття _____
4. Тема заняття _____
5. Мета заняття, план його проведення _____
6. Методи, які використовувалися викладачем _____
7. Види діяльності студентів під час заняття _____
8. Міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки _____
9. Професійна спрямованість заняття _____
10. Зворотний зв'язок між студентами та викладачем на занятті _____

Схема аналізу проведеного студентом лекційного заняття

Відповідно до розкладу « ____ » _____ 201 ____ року проведено лекцію з предмета _____

Тема: _____

П.І.Б. студента _____

Факультет _____

Спеціальність _____

Курс _____ Дата _____

Час _____ Група _____

Кількість осіб _____ Присутні _____

1. Методологічна спрямованість і визначеність лекції. Науковий характер лекції. Влучність розкриття теоретичних положень, категорій, визначень. Висвітлення основних питань _____

2. Зв'язок теоретичного матеріалу з досягненнями практики соціально-педагогічної роботи. Пропаганда і популяризація досягнень вітчизняної науки, передового досвіду соціально-педагогічної роботи _____

3. Методичний рівень викладання: наявність плану лекції, його зв'язок з попереднім матеріалом, використання структурно-логічних схем, логічність і послідовність викладення матеріалу, альтернативність наукових підходів, аргументованість висновків, рекомендована література _____

4. Практична спрямованість: орієнтація на зміст та завдання практичних (семінарських) занять з теми. Точність, визначення завдань і термінів їх виконання _____

5. Завдання для самостійної роботи студентів: їх наявність, влучність, доцільність, творчий характер, повідомлення термінів та форми перевірки завдань _____

6. Стиль викладання: точність визначень, формулювань, емоційність, демократичність, володіння аудиторією, дисципліна _____

7. Мовленнєві характеристики: чіткість, вдале інтонування, голосність, тональність _____

8. Виховний потенціал матеріалу лекції, ефективність його використання _____

9. Зв'язок з іншими навчальними дисциплінами _____

10. Рівень технічного забезпечення, ілюстративність (використання ПК, відео, проекційної апаратури, фонозаписів тощо) _____

11. Оцінка ефективності проведеної лекції. Побажання та зауваження _____

П.І.Б. рецензента _____

Дата _____ Підпис _____

**Схема аналізу проведеного студентом практичного
(семінарського) заняття**

Відповідно до розкладу « _____ » __ 201 ____ року проведено практичне
(семінарське) заняття з предмета _____

Тема: _____

П.І.Б. студента _____

Інститут (факультет) _____

Спеціальність _____

Курс _____ Дата _____

Час _____ Група _____

Кількість осіб _____ Присутні _____

1. Наявність робочого плану практичного (семінарського) заняття _____
2. Визначеність мети, завдань практичного (семінарське) заняття, достатня
вмотивованість діяльності студентів _____
3. Відповідність змісту практичного (семінарського) заняття програмі
навчального курсу _____
4. Методи проведення практичного (семінарського) заняття _____
5. Форми оцінки знань, умінь та навичок студентів під час проведення
практичного (семінарського) заняття. Влучність їх застосування _____
6. Використання прийомів активізації пізнавально-пошукової діяльності
студентів _____
7. Спрямованість практичного (семінарського) заняття на самостійну роботу
студентів _____
8. Оцінка засвоєння студентами основних положень практичного
(семінарського) заняття _____
9. Стиль педагогічної взаємодії студента-практиканта, його доцільність,
влучність _____
10. Зауваження щодо форми, змісту, організації проведення практичного
(семінарського) заняття _____
11. Оцінка ефективності проведеного практичного (семінарського) заняття.
Побажання та зауваження _____

П.І.Б. рецензента _____

Дата _____

Підпис _____

Орієнтовна схема психолого-педагогічної характеристики групи

I. Загальні відомості про групу

Кількість студентів, віковий та тендерний склад. Коли і як група була сформована.

II. Організаційна єдність групи

1. Група з єдиним цілим чи вона складається з окремих угруповань.
2. Чи існує конфронтація між окремими угрупованнями та їх лідерами.
3. Ступінь згуртованості та узгодженості дій у групі.
4. Хто є формальним і неформальним лідером у групі.
5. Як вирішуються питання взаємодопомоги.
6. Чи є в групі особи, які перебувають в ізоляції. Яке ставлення групи до новачків.

III. Ціннісно-спрямовуюча єдність групи

1. Рівень громадянської зрілості студентів групи. Які суспільно-значущі інтереси мають місце.
2. Духовні запити та пріоритетні цінності.
3. Які моральні якості особистості найбільше цінуються в групі і які викликають найбільший осуд.

IV. Інтелектуальна єдність групи

1. Загальна характеристика успішності.
2. Чи прислуховуються студенти до думки своїх товаришів по групі.
3. Чи легко студенти групи знаходять спільну мову при розв'язанні тих чи інших проблем.
4. Громадська думка у групі. Як часто вона змінюється.
5. Критика і самокритика у групі. Як сприймає група критичні зауваження.

V. Емоційна єдність групи

1. Який настрій переважає у групі.
2. Чи хвилюють спільні невдачі всіх студентів. Чи радіють окремі особи успіхам своїх товаришів.
3. Як можна охарактеризувати емоційний клімат у групі.
4. Чи вміють студенти контролювати та регулювати свої емоції.

VI. Вольова єдність групи

1. Чи здатна група мобілізувати фізичні й духовні сили на подолання труднощів чи перешкод.
2. Чи може група швидко і самостійно прийняти рішення. Приймавши рішення, група відразу береться за його виконання чи зволікає з ним.
3. Чи завжди група доводить справу до кінця.
4. Чи здатна група на розумний і виправданий ризик.

VII. Життя групи в дозвіллевій діяльності

1. Інтерес до сучасних подій в країні, світі, до мистецтва, літератури, спорту тощо; форми прояву цього інтересу.

VIII. Куратор

Його авторитет серед студентів; вплив на групу (загальна культура, організаторські здібності, знання психології студентів, їх інтересів, нахилів тощо); ставлення групи до куратора.

Загальні висновки

Рівень (стадія) розвитку групи. Характер загального емоційного клімату (батьорий, життєрадісний, інертний тощо). Характер дисциплінованості. Позитивне й негативне в організації життя та діяльності групи. Оцінка роботи куратора. Пропозиції та рекомендації щодо подальшої роботи з групою.